Poštnina plačana v gotovini.

Leto 63. Štev. 22. Maribor, dne 29. maja 1929. Posamezna številka stane Din 1.50.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo. Cene: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—. — Poštno-čekovni račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratom: cela stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrt strani Din 500.-, 1/8 strani Din 250-, 1/16 str. Din 125-, Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Tisoč slovenskih občin za versko vzgojo v šoli.

Binkoštni pondeljek je bila Nj. Vel. kralju predložena spomenica, v kateri slovensko ljudstvo tolmači svoje naziranje in svoje želje glede verskega pouka v šolah in glede zasebnih šol. To spomenico je slovensko ljudstvo poslalo v Beograd preko občinskih zastopnikov: županov in občinskih odbornikov. Podpisalo jo je 1000 slovenskih občin, torej več kot štiri petine slovenskih županstev.

Povod tej spomenici so dale trdovratne časnikarske vesti o tem, da prevladujejo v prosvetnem ministrstvu težnje, ki hočejo z novimi šolskimi zakoni dosedanje delo cerkve na šolskem polju docela preprečiti ali vsaj zelo omejiti. Težnje merijo na to, da se ukine verouk na višjih razredih srednjih šol, da se ukinejo vse zasebne ljudske šole, ki so pri nas pod vodstvom ženskih redov, da se vsa denarna bremena za verouk odvalijo na cerkev, da se odpravijo stalna katehetska mesta ter da bi cerkev ne imela več zastopnikov v šolskih svetih. Spomenica predlaga Njeg. Vel. kralju prošnjo, naj se v šolski zakonodaji spoštuje in ohrani sodelovanje cerkve na šolskem polju v polnem dosedanjem obsegu.

Razlogi.

Če naj bo naša država trdna in neomajljiva, mora biti spoštovanje kraljeve in državne oblasti globoko zasidrano v srcih državljanov. To je tembolj potrebno v sedanjih časih, ko skušajo mednarodne socialistične in boljševiške sile podreti dosedanje temelje človeške družbe in izpodkopati ugled in veljavo oblasti. Katoliška cerkev pa uči, da je državna oblast od Boga, in spoštovanje te oblasti je potrjeno po božji zapovedi.

Krščanska vera se je v zgodovini Srbov, Hrvatov in Slovencev izkazala kot neizpodbiten trden temelj lastne naše narodne bitnosti. Oni veliki možje, ki so nam Slovanom ustvarili lastno bitno in samobitno slovansko omiko in izobrazbo, kakor sv. Ciril in Metod, sv. Sava, so prišli med nas Slovane v znamenju križa. Ali ni dolžnost šole, ki naj vzgaja bodoči rod, da uvaja mladino v ta slavna izročila pradedov?

Na ta verska izročila, ki so sveta in draga najširšim plastem našega naroda, se mora ozirati šolska zakonodaja, ne pa na kulturnobojna načela posameznih, od pravega naroda odtrganih naukarjev. Zakaj narod bo branil državo in prestol ob urah preizkušnje, ne pa beseditelji novih, votlih naukov, branil bo pa narod zato, ker bode spoznal to kot božjo zapoved.

Šola nima samo namena, da izobrazuje otroke s poukom, ampak predvsem ima tudi dolžnost, da vzgaja mladino v krepostne, trdne značaje, ki znajo premagati nižje nagone in strasti. Šola mora navajati mladino na strogo izvrševanje dolžnosti do sebe, do bratov, do države; šola mora vdihavati mladini duha nesebične požrtvovalnosti. Za tako vzgojo ni trdnejših temeljev, kot so večno veljavni zakoni božji. Zakaj bi ravno te temelje s šolo podirali?

Za slovenski narod velja še poseben razlog. Zagvozdeni smo med nemško in italijansko kulturo, podpirati moramo vsaj moralno svoje brate onkraj meje. Zato moramo zbrati vso svojo duhovno moč, da držimo častno stražo na okopih slovanstva. Kateremu državniku bi prišlo zdaj na um, tej najbolj izpostavljeni straži cepiti moč in vsiljevati notranje boje? Izmed vseh teh bojev deluje pa najbolj razkrojevalno kulturni boj (proti cerkvi in njenim pravicam), ker cepi narodno dušo do najglobljega dna.

Predlogi.

Na podlagi teh razlogov stavljajo slovenski župani te-le predloge:

1. Šolska vzgoja mora dajati poleg umske izobrazbe tudi nravno vzgojo značaja.

2. Nravna vzgoja mora sloneti na verskih temeljih. Zato naj ostane verski pouk z verskimi vajami neokrnjen, to tudi v vseh razredih srednje šole. V šolah, v katerih pa verouka doslej še ni, naj se uvede nanovo (tehniške, obrtne, trgovske itd. šole).

3. Pouk v veri in nravnosti bodi tako bistven del šolskega pouka, kakor drugi glavni predmeti in naj ga vrše kakor do sedaj duhovniki ali veroučitelji poblaščeni od verske oblasti.

4. Kjer je radi mnogoštevilnih šol potreba, naj država nastavi v sporazumu s cerkveno oblastjo samostojne katehete-duhovnike in naj jih plača kakor učitelje.

5. Učitelj bodi one veroizpovedi, ki kateri pripada večina učencev.

6. Verske oblasti naj bodo zastopane v šolskih odborih ali zastopih.

7. Pravice takoimenovanih zasebnih državnih šol (kakor jih pri nas n. pr. vodijo redovnice sestre) naj ostanejo:

a) Že obstoječe zasebne šole s pravico javnosti naj se ne ukinejo, ustanavljanje novih naj država ne ovira, če izpolnijo pogoje, ki so predpisani za državne javne šole.

b) Izpiti in izpričevala teh šol naj bodo kakor doslej enakopravna onim javnih šol, tako da ne bo posebnih izpitnih komisij, poslanih od državne oblasti.

c) Staršem naj ostane kakor dosedaj pravica, da smejo otroke pošiljati v javne ali zasebne šole s pravico javnosti.

d) Izšolanci zasebnih učiteljišč s pravico javnosti naj imajo enako pravico pri prošnjah na učiteljska mesta kakor izšolanci javnih šol.

8. Ker je za dosego idealnih ciljev šolske vzgoje nujno potrebno vzajemno sodelovanje šole, cerkve in staršev, naj bodo starši zastopani v šolskih odborih ali korporacijah.

Spomenica se tako-le konča: »Če bi Vaše Veličanstvo moglo še dvomiti o jasni volji ljudstva glede šolstva, vdano prosimo, da Vaše Veličanstvo blago voli dati narodu priliko, da s splošnim ljudskim glasovanjem da izraza svoji volji, kakor je to običajno v modernih državah v tako važnih, do dna ljudske duše segajočih vprašanjih.«

POLITIKA

V NAŠI DRŽAVI.

Posvetovanja Male antante v Beogradu. Posvetovanja zunanjih ministrov Male antante so končana. Kaj je bil v splošnem predmet razgovorov, o tem nam pove na kratko obvestilo našega zunanjega ministrstva, ki se glasi: »Zunanji ministri Male antante so pregledali in razpravljali najprej o splošnem političnem položaju. Nato pa so obravnavali vprašanje manjšin ter so ugotovili skupne nazore, imajoč na vidiku morebitni pretres tega vprašanja pred svetom Društva narodov v Madridu.« Na dnevnem redu je bilo tudi rusko uprašanje. Rusija se je v posebni pogodbi odrekla stremljenju po

Besarabiji, ki je pripadla po končani svetovni vojni Rumuniji. Z odrekom Rusije do Besarabije je nastalo novo razmerje med sovjeti in Rumunijo. Med Rusijo in Rumunijo so odpadle vse možnosti kakega spora. Zunanji ministri Male antante so ugotovili dejstvo, da se je mudil v dneh zborovanja Male antante v Budimpešti poljski zunanji minister Zaleski. Zastopniki Male antante so uverjeni, da je posetil gospod Zaleski Madžarsko radi tega, da bi posredoval za čim prisrčnejšo zvezo med državami Male antante, Poljske in Madžarske. Na vseh posvetovanjih so povdarjali zunanji ministri cilj držav Male antante in ta je: miroljubnost!

Kam je bil poslan gospod Svetozar Pribičevič? V našem listu smo že omenili, da se je bil gospod Svetozar Pribičevič preselil iz Zagreba v Beograd ravno za binkoštne praznike. Kako se mu je godilo v Beogradu, o tem nam pove službeno obvestilo, ki se glasi tako le: »Svetozar Pribičevič, minister v pokoju, je prispel iz Zagreba v Beograd. Radi protizakonitih postopkov je upravnik mesta Beograda g. Lazarevič izdal odlok in ga sporočil Pribičeviču, da se mu določa Brus blizu Kruševca za kraj svobodnega gibanja. Pribičevič se je odpeljal takoj v spremstvu svoje hčerke in enega prijatelja v odkazani mu kraj. Sedaj prosi vlado, da bi se mu dovolil iz družinskih ozirov kot kraj svobodnega bivanja Zagreb ali Beograd.

Nj. Vel. kralj pride v Zagreb. Na seji zagrebškega občinskega odbora dne 23. maja je župan dr. Srkulj izjavil, da bo imel Zagreb v najkrajšem času čast in veselje, da v svoji sredini pozdravi Nj. Vel. kralja. Posebno važna je dr. Srkuljeva nadaljna izjava v sledečih besedah: »Zastopniki Zagreba so po težkih dogodkih dne 20. junija 1928 jasno razložili svoje politično stališče, ki izraža neomajno zvestobo kraljevi hiši in zahteva izpolnitev hrvatskih zahtev v sklopu države Srbov, Hrvatov in Slovencev. To zedinjenje naših pokrajin in narodov v eno državno celoto je zaobljubljena misel najsvetlejših duhov Srbov in Hrvatov. To je edino prirodno osiguranje našega naroda v težki borbi za svoj politični obstoj. Nihče ni pooblaščen, da bi v zunanjem svetu iznesel dozdevne drugačne težnje hrvatskega naroda, ki so v očividnem nasprotju z njegovimi političnimi interesi. Zato se mora vsaka taka protizakonita akcija posameznika najstrožje obsoditi. Ta državna zajednica je narodna država. Braneč njo, branimo svoja narodna tla, svojo domovino in bodočnost hrvatskega naroda.«

Kmetijski minister je dovolil za nakup plemenske živine 600.000 dinarjev podpore.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Glavni predmet zasedanja sveta Društva narodov dne 10. junija v Madridu bo manjšinsko uprašanje.

Konferenca gospodarskih izvedencev Male antante se bo vršila letos v Pragi in bo obravnavala sledeči program: 1. Gospodarski položaj držav Male antante. 2. Organizacija skupnih trgovskih zbornic. 3. Skupno delo bank in industrije. 4. Trgovinski zakoniki.

Iz splošnega sovjetskega kongresa. Splošni sovjetski kongres ugotavlja, da se je vladi posrečilo odpraviti sedaj neposredno vojno nevarnost in ojačiti mirne odnošaje s celo vrsto novih pogodb. Mir kaleči koraki kapitalističnih držav in poskusi gospodarske ali finančne blokade niso imeli uspeha. Posebno sta Amerika in Anglija delovali nato, da se zopet obnovijo gospodarski odnosi z Rusijo. Nasprotstva med posameznimi državami in rastoči konkurenčni boj je pač poostril mednarodni položaj in otvoril možnost novih vojn. Sovjetska vlada se mora zato neprestano truditi, da ohrani mirne odnošaje z vsemi državami in da ojači vse svo je obrambne sile. Odobrena je bila tudi notranja politika vlade v smislu ojačene industrijske izgraditve države ter socializacije poljedelstva.

Žrtve mehikanske ustaje. Mehikanska vlada razglaša, da je zahtevala zadnja ustaja 4000 mrtvih, 11.000 ranjenih, stvarna škoda in stroški znašajo 15 milijonov mehiških dolarjev.

ZA NEDELJO

Mučeniki iz Ugande.

Spominski dan 29. majnik.

V Ugandi, ki leži v srednji Afriki, so začeli misijonarji — »beli očetje« — l. 1879 z velikim vspehom oznanjati krščansko vero. Radi raznih spletk mohamedanskih trgovcev pa so bili primorani leta 1882 deželo zapustiti. Toda že črez dve leti jih je poklical novi kralj Muanga nazaj. Kralj se je kazal krščanstvu zelo naklonjenega in tudi ljudstvo mu je rado odpiralo svoja srca. A ni bilo dolgo, pa se je kralj čisto spremenil. Njegov prvi minister, zagrizen pogan, ga je napolnil z nezaupanjem in raznimi sumnjami proti krščanstvu. Razven tega se je mladi kralj začel udajati najnižjim strastem in je radi tega za krščansko vero maral — vedno manj. In tako se je v Ugandi začelo kruto preganjanje kristjanov.

Prva žrtev sovražnega ministra je bil uradnik Jože Mukasa, prejšnji kraljev zaupnik. Drznil se je ugovarjati kralju v neki zadevi. To je moral poplačati s smrtjo. Bil je obglavljen leta 1885. Miren je šel na morišče in rekel: »Kristjan, ki za Boga umrje, se ne boji umreti.«

Med kraljevimi strežniki je bilo veliko kristjanov. Karl Luanga, njihov nadzornik, mladenič 20 let, je imel velik vpliv na svoje tovariše in jih je tako pridobil za Kristusovo vero. To je kralja jezilo. Še bolj besen pa je postal na svoje strežnike, ko se niso hoteli udati njegovi strasti. Iskal je vedno in vedno prilike, da bi jim dal čutiti svojo jezo. Ko se je vračal 26. majnika leta 1886 iz lova, je naletel na 17letnega Dionizija Febugmav, ki je učil svojega tovariša katekizem. »Čakaj, ti bom že izgnal tvojo nesramnost!« je zarohnel nad njim in ga je prebodel s sulico. Še po noči je imel s svojim ministrom, ki ga je vedno hujskal zoper kristjane, posvetovanje, na katerem sta sklenila: »Motici«, kakor so pravili kristjanom, morajo umreti. Krščanske strežnike so zaprli v neko veliko sobano in tam so se vdano pripravljali na smrt. Njihov voditelj Karl Luanga je še štirim katehumenom hitro podelil sv. krst, namreč 16letnim Tucindu, Giariru in Mgagu, in pa šele 13letnemu Kicitu. Drugo jutro so jih peljali pred kralja. Divje je zakričal: »Kdor moli, naj stopi na stran!« Karl je takoj skočil na drugo stran, za njim takoj mladi krščenec Kicito, sin visokega uradnika, in je prijel Karla za roko. Karl mu je namreč že prej rekel: »Nič se ne boj, jaz sem pri tebi. Ko bo prišel trenutek, da pričaš svojo vero, me primi za roko in skupaj bova umrla.« Drugi so njima sledili. »Ste tudi vi kristjani?« jih je kralj vprašal. — »Da.« — »In hočete ostati?« — »Hočemo, do smrti.« — Smrtna obsodba je bil kraljev odgovor.

Žrtve so zvezali z vrvmi in so jih peljali na morišče, ki je bilo oddaljeno več dni hoda. V zadnjem trenutku so jim pridružili še novega tovariša katehumena z imenom Mukasa. Več ur so že hodili in so prišli do velikega nasada banan. Tu jih je pričakoval brat nekega na smrt obsojenega rojaka. Stopil je k njemu in mu je v bratovski ljubezni ponudil čašo vina iz banan, da bi si ugasil žejo. »Bosa«, mu je rekel mučenec, »ti vidiš, da nas peljejo v smrt; mi gremo, da vam pripravimo prostore.« Potem je pa brata za dolgo pogledal v oko in mu rekel: »Kristus na križu ni pil, tako tudi jaz ne bom.« — V Kampali so prenočili. Dvema ujetnikoma so čisto odpovedale moči, tako da nista mogla dalje. Enostavno so ju pobili s sulicami in sekirami. Zato pa so mučenci dobili novega tovariša z imenom Luka Mitiana. Z njim so vlovili še poglavarja Matijo Murumba. Takoj ga obsodijo na smrt in obsodbo tudi takoj izvršijo. Odsekali so mu roke in noge, izrezali so mu na prsih in hrbtu kose mesa in so jih pražili pred njegovimi očmi. Da bi mu muke podaljšali, so mu podvezali žile, tako da je tri dni živel v teh mukah. Umrl je kot junak dne 29. majnika 1886.

Ko so druge prignali na morišče, so jih za nekaj časa še zaprli v ječo, da bi jih še pregovorili k odpadu. A vse zastonj. Niti eden ne postane nezvest. Vse sestradane peljejo 3. junija na morišče. Ovijejo jih v snope trsja, da bi zgoreli pomalem ko žive bakle. Trem komaj 14letnim dečkom so hoteli prizanesti, čeravno so trdno priznavali: »Molilci smo; dokler bomo živeli, bomo molili.« Eden pomiloščenih Simeon Sebuta je začel klicati, ko je videl svoje tovariše v snopih: »Kje je moj snop? Vsak ima enega, jaz tudi hočem imeti svojega!« — In krvnik jim je nekako hotel ugoditi. Zvezal je tudi nje v snope, a jih je položil na stran, da se jih ogenj ni prijel. Enega pa bi bil na vso moč rad rešil, svojega 15letnega sina Tucinda. Že na dan obsodbe mu je bil svetoval, da zbeži, a fant ni hotel nič slišati o tem. Na morišče so prišli sorodniki po njega, so ga peljali proč in